

ZNÁMÉ SOCIÁLNÍ EXPERIMENTY

Teoretické koncepty sociální pedagogiky I.

Mgr. Marie Kovářová, Ph.D.

Sociální konformita

Konformita = změna v chování nebo přesvědčení, která je výsledkem skutečného nebo domnělého nátlaku ze strany skupiny.

- rozlišuje se vyhovění (vnitřně nesouhlasím, ale navenek souhlasím většinou s cílem získat odměnu nebo vyhnout se trestu) a přijetí (se skupinou souhlasím i vnitřně).

Solomon Asch (1951)

- 7 studentů u stolu; úkol poznat, která čára je stejné délky jako vzor, jediný skutečný účastník byl 6. v pořadí, po neutrálních odpovědích přišly špatné odpovědi, celkem 18 kol (z toho 12 kritických)

Sociální konformita

Účastníci chybovali v 37% případech (v kontrolní skupině v 0,7 %), podlehnutí tlaku prožívali negativně, byli nervózní.

Modifikace: stejný vliv vyvinula i 3-4 členná skupina; naopak vliv klesl, pokud skupina nebyla jednotná. (5-5% chyb)

Vysvětlení:

Základem konformity jsou 2 potřeby: potřeba mít pravdu (informační vliv, důvěřujeme úsudku druhých víc než svému, především v nových situacích),
potřeba být oblíbený (normativní vliv, nechceme se vystavit nelibosti druhých, na druhých jsme závislí, chceme, aby nás měli rádi, období adolescence).

Cvičení

- Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

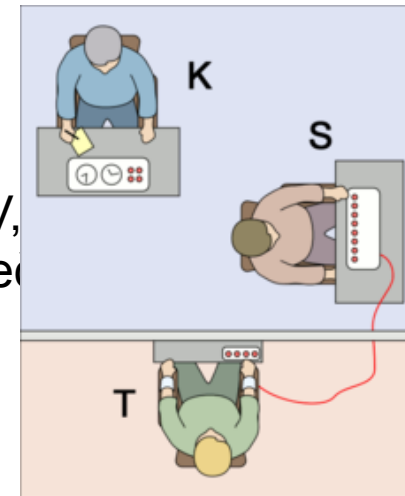
Dostali jste se někdy do situace, kdy jste podleli skupinovému vlivu? O jakou situaci se jednalo?

Jaký může být příklad pozitivního a negativního vlivu konformity?

Poslušnost vůči autoritě

Stanley Milgram (1974)

- inzerát hledající dobrovolníky pro výzkum zkoumající vliv trestu na učení na univerzitě Yale
 - výzkumník v bílém plášti, druhý dobrovolník (přes 40 let, účetní, mírné povahy)
 - „náhodné“ rozlosování na učitele a žáka (učitel přečte dvojice slov, poté zkouší: první slovo + vybrat ze 4 možností to správné)
 - učitel dostane zkušební šok, žák odveden do vedlejší místnosti, připoután k židli, připevněny elektrody,
- generátor šoků rozpětí 15 - 450 voltů po 15V, popisky slabý šok, velmi silný šok, nebezpečný šok, vážný šok, XXX

Poslušnost vůči autoritě

Žák – při 75, 90, 105 V zavrčí

- 120 V křičí, že ho šoky bolí
- 150 V volá: experimentátore, nechte mě odejít, už v pokusu nechci být, odmítám pokračovat
- 270 V křičí v bolestech, dál prosí, ať ho nechají odejít
- 300 a 315 V křičí, že odmítá odpovídat (žádná odpověď je špatná odpověď)
- od 330 V ticho.

Experimentátor reaguje na dotazy a prosby učitele o ukončení experimentu těmito tvrzeními:

- prosím, pokračujte
- experiment vyžaduje, abyste pokračoval
- je naprosto nezbytné, abyste pokračoval
- nemáte na výběr, musíte pokračovat.

Pokud i po poslední výzvě učitel odmítl pokračovat, experiment skončil.

Kam myslíte, že učitelé maximálně zašli?

Poslušnost vůči autoritě

63% došlo až ke 450 V, průměrný nejvyšší šok byl 368 V.

Účastníci zažívali silné napětí

Modifikace: vzdálenost (učitel a žák ve stejné místnosti – 40% došlo ke 450V), blízkost autority (experimentátor odešel nebo byl nahrazen jiným – 21%), prestiž autority (místo univerzity kanceláře – 48%),

pokud byli 3 učitelé a 2 odmítli pokračovat (10%)

pokud byli dva učitelé a samotný respondent šoky nedával (92%)

Nebyli významné rozdíly mezi pohlavími a profesemi.

Etika!

Poslušnost vůči autoritě

Vysvětlení:

- Životní zkušenost, že za poslušnost vůči autoritě jsme odměňováni, považujeme ji za důvěryhodnou
- Faktor závazku, pomalý vývoj
- Ospravedlnění: já odpovědnost nemám, přikázali mi to.

Etika!

Cvičení

- Ve skupinkách po 5 proberte následující otázky:

Jaké ve Vás experiment zanechal pocity?

Setkali jste se situací, kdy se „dobrý člověk může chovat zle“?

Deindividuace

Deindividuace = pocit ztráty osobní identity a splynutí se skupinou. Člověk nedokáže plně kontrolovat své chování, je oslabena rozumová kontrola a orientace v pravidlech. Je větší pravděpodobnost, že bude reagovat extrémně (agresivně) a porušovat pravidla.

Philip Zimbardo (1971): Standfordský vězeňský experiment

- Zkoumat psychologii uvěznění, po dobu 14 dní, dobrovolníci (studenti) náhodně rozdělení na vězně a dozorce, co nejdříve simulovat uvěznění a vězeňské prostředí
- Vybráno 21 mužů, dle testů osobnosti citově stabilních, vyzrálých, dodržujících zákony
- Vězni zajati policií, pouta, odvedeni do vězení, svlečení, prohlédání, odvšivení, vězeňské uniformy, své číslo
- Dozorci dostali uniformu, brýle, obušky, pouta, píšťalky a klíče od cel, měli ve vězení udržovat pořádek (seznam pravidel např. jíst ve stanovenou dobu, při jídle dodržovat klid), mohli si vymyslet vlastní metody, jak vězení řídit, při porušení mohl přijít trest.

Deindividuation

Deindividuace

Vězni se měli oslovovat identifikačními čísly a dozorcí „pane žalární důstojníku“.

Dozorcí se na vězně začali dívat jako na podřadné a nebezpečné, vězni považovali dozorce za tyrany.

Po pár dnech povstání vězňů, zabarikádovávali se na celách, roztrhali svá čísla. Dozorcí je postříkali hasičákem, svlékli je, odnesli jim postele.

Dozorcí pak vymýšleli nová pravidla, noční buzení a sčítání, nesmyslné úkoly.

Po 6 dnech byl experiment předčasně ukončen s ohledem na psychické zdraví účastníků.

Etika!

Použitá literatura

- Hewstone, M. & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hunt, M. (2000). *Dějiny psychologie*. Praha: Portál.
- Milgram, S. (2017). *Poslušnost vůči autoritě: Experiment, který zpochybnil lidskou přirozenost*. Praha: Portál.
- Myers, D.G. (2016). *Sociální psychologie*. Brno: Edika.
- Slaměník, I. (2019). *Konformita*. In Výrost, J., Slaměník, I. & Sollárová E. (Eds.): *Sociální psychologie*. Praha: Grada.
- Zimbardo, P. (2014). *Luciferův efekt: Jak se z dobrých lidí stávají lidé zlí*. Praha: Academia.